

mgr Beata Mazurek-Przybylska

**Z FILMU NA STRONĘ KSIĄŻKI. STUDIUM Z DZIEDZINY
PRZEKŁADU TEKSTÓW MULTIMODALNYCH NA PODSTAWIE
FILMU CHRISTOPHERA NOLANA *INTERSTELLAR* (2014) I JEGO
BELETRYZACJI AUTORSTWA GREGA KEYESA**

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Beletryzacja (ang. *novelization*), czyli literacka wersja filmu kinowego jest zjawiskiem towarzyszącym filmom od momentu powstania kina. Mimo swojej bogatej historii oraz szczytu popularności przypadającego na lata siedemdziesiąte dwudziestego wieku, beletryzacja pozostawała niezauważana przez filmoznawców, literaturoznawców i językoznawców. Związki kina i literatury były badane najczęściej w kontekście adaptacji, czyli przeniesienia utworu literackiego na ekran, a proces odwrotny, którego przykładem jest beletryzacja, przez dekady nie budził zainteresowania naukowego. Pierwsze opracowania dotyczące beletryzacji pojawiły się w latach dziewięćdziesiątych, ale dopiero druga dekada drugiego tysiąclecia przyniosła większe zainteresowanie tym zjawiskiem kulturowym.

Beletryzacja mimo, że jest tekstem literackim czyli monomodalnym, pozostaje w ścisłym związku z filmem, który jest multimodalny ze swojej natury. Można więc powiedzieć, że funkcjonuje ona na pograniczu mono- i multimodalności, co czyni ją dosyć unikalnym przedmiotem analizy i wymaga zarazem przedstawienia szerszego kontekstu badań językoznawczych i filmowych.

Niniejsza praca poświęcona jest beletryzacji i jej związkowi z filmem, który jest jej pierwowzorem, na poziomie kompozycyjnym, narracyjnym oraz znaczeniowym. Założeniem pracy jest wykazanie, że wybrana beletryzacja jest de facto tłumaczeniem tekstu multimodalnego na tekst monomodalny, gdyż koncentruje się ona na uzyskaniu maksymalnego stopnia wierności filmowi pod względem struktur narracyjno-kompozycyjnych oraz znaczenia poszczególnych jednostek tekstu.

Realizacja wyżej wymienionych założeń wymagała stworzenia modelu, który pozwoliłby porównać w pierwszej kolejności strukturę narracyjno-kompozycyjną obu tekstów, a następnie wyodrębnić porównywalne jednostki obu tekstów. Biorąc pod uwagę różnice w nasyceniu modalnościami filmu i książki, prezentowany model musiał być eklektyczny w swojej naturze, i czerpać z różnorodnych dziedzin związanych z językoznawstwem, takich jak lingwistyka multimodalna, lingwistyka tekstu, translatoryka, poetyka kognitywna czy analiza kontrastywna.

Zaprezentowany model przedstawia hierarchiczną i linearną strukturę obu tekstów, skupiając się w szczególności na jednostkach niższego rzędu, które funkcjonują równocześnie jako jednostki tłumaczeniowe. Ekwiwalencja tych jednostek jest zdefiniowana na potrzeby pracy jako identyczny schemat wyobrazeniowy, aktywowany poprzez fragment filmu oraz odpowiadający mu fragment książki. Praca głównie koncentruje się na schematach FIGURA-TŁO oraz ZNANE-NIEZNANE, ale uwzględnia również inne rodzaje schematów.

Rozprawa nie tylko proponuje model interpretacyjny dla tekstów o zróżnicowanym nasyceniu modalnym, ale również testuje go na przykładzie wybranego filmu, którym jest *Interstellar* i jego beletryzacji autorstwa Grega Keyesa. Uzyskane wyniki wykazują maksymalną zbieżność obu tekstów na poziomie narracyjno-kompozycyjnym oraz na poziomie ekwiwalencji, czyli zbieżności stosowanych schematów wyobrazeniowych, co wydaje się potwierdzać przyjęte założenia, że uzasadnione jest określenie beletryzacji jako formy przekładu tekstu multimodalnego na tekst monomodalny.

Rozprawa składa się z trzech głównych części: rozdziału pierwszego, Części I oraz Części II. Pierwszy rozdział przedstawia cele badawcze oraz strukturę pracy. Część I koncentruje się na narzędziach teoretycznych związanych z przekładem tekstu multimodalnego i składa się z dwóch rozdziałów. Drugi rozdział przedstawia wybrane aspekty badań nad adaptacją, multimodalnością oraz tłumaczeniem intersemiotycznym. Trzeci rozdział poświęcony jest przedstawieniu procedury badawczej zastosowanej w pracy. Opisuje on elementy struktury narracyjno-kompozycyjnej filmu i książki, określa jednostki tłumaczeniowe tej struktury, oraz przedstawia definicję ekwiwalencji, która została przyjęta na potrzeby badania.

Część II ma charakter praktyczny i koncentruje się na zastosowaniu wcześniej opisanego modelu. Rozdział czwarty opisuje, zestawia i porównuje struktury narracyjno-kompozycyjne filmu i książki. Rozdział piąty prezentuje analizę schematów wyobrażeniowych użytych w filmie i książce i skupia się na różnicach pomiędzy nimi. Rozdział szósty przedstawia zastosowanie opisanego modelu do analizy metaram otwierających i zamykających film i książkę. Rozdział siódmy poświęcony jest wnioskom wynikającym z badania. Pracę zamyka bibliografia oraz streszczenie pracy.